

Олексій ШЕВЯКОВ,
доктор психологічних наук, професор
кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Кристина ГРІНА,
здобувачка вищої освіти

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО СВІТУ ЛЮДИНИ

Конфлікти неминучі та існують там, де є життя і люди, тому майбутньому професіоналу необхідно знати: як запобігати їх деструктивності, негативним проявам і руйнуючим наслідкам, як поводитися у процесі різних конфліктів, як вести себе у значущих, життєво важливих конфліктах, як завершувати конструктивно і вдало для всіх конфлікуючих сторін конфлікт. Психологічні знання про особистісні передумови конфліктної поведінки вказують на важливість усвідомлення власних бажань і вчинків, цілей та умінь слухати іншого, оформляти у слова власні бажання, необхідність гнучкого застосування різних стратегій і тактик у конфліктах, і, перш за все, тих конфліктів, які є конструктивним виходом зі складної та критичної ситуації [1].

Психологічні знання про правила і особливості безконфліктного спілкування і поведінки допомагають не тільки будувати конструктивні міжособистісні стосунки, полегшують орієнтацію на взаємний вигравш у реалізації життєвих цілей, у будівництві ділових і продуктивних стосунків, сприяють психічному і фізичному здоров'ю особистості, групи, колективу, але й застосовувати вміння реконструювати конфлікт, перетворити його на знаряддя управління та впливу [2].

Оскільки конфлікти завжди пов'язані із зіткненням інтересів, поглядів людей, остільки в їх зародженні, розвитку і вирішенні величезну роль грає психологічний чинник. Починаючи з 60-70-х рр. публікується значна кількість робіт з психологічної проблематики конфліктів і особливостях їх психологічного вивчення.

З'явився новий науковий напрям – психологія конфлікту, яка концентрується на аналізі міжособистісних і внутрішньо особистісних суперечностей та на питаннях практичного і прикладного характеру, пов'язаних як із дослідженням психологічних передумов виникнення і ескалації конфліктів, так і з пошуком психологічних засобів регуляції і вирішення конфліктів.

Становлення психології конфлікту відбувається на базі і з урахуванням

досягнень в психології особистості, соціальної психології, психології управління, психології спілкування, психотерапії і психологічного консультування.

Конфлікт в сьогоденні розумінні – це надзвичайно різноманітне явище, одночасно позитивне і негативне, розвиваюче й руйнуюче, і знову розвиваюче, що відображає у всьому своєму різноманітті істинну діалектику життя.

Якщо конфлікт має змістовну складову і є конструктивним, якщо він вирішується без клопоту і наслідків для особистості та її оточення, ми бачимо його позитивну складову.

Внутрішнє, внутрішній світ – це частина простору життєвого світу людини. Інша частина життєвого світу – зовнішній світ людини.

Внутрішній світ дитини тільки будується, і з яких частин він буде складатися, залежить в першу чергу від тієї культури, яка її оточує. Все визначає культура.

Основні частини внутрішнього світу сучасної освіченої людини зручно описуються на двох різних мовах. На одній мові це звучить як Дух - Душа - Воля - Розум - Тіло, а саме:

- Дух - вертикаль, те що спрямовує нас вгору.
- Воля - здатність збирати сили, щоб добиватися своїх цілей.
- Розум (голова) - раціональний початок з інструментами: увага, мислення, пам'ять.
- Душа - те, що робить нас живими, дає енергію життя. Це почуття, бажання, пориви.
- Тіло - матеріальне вмістилище внутрішнього світу. Хтось своє тіло розуміє лише як матеріальне вмістилище свого внутрішнього світу, хтось відчуває, що його тіло саме є частиною цього світу.

Приблизно ті ж частини описуються як Цінності - Психологія - Особистість - Інтелект - Поведінка. Тут це звучить так:

- Психологія людини - це те наше, що не вкладається в раціональне.
- Цінності - найважливіше і найдорожче, до чого можна прагнути.
- Особистість - те, що визначає напрямок і прокладає дорогу в житті. Внутрішній стрижень і початок "Я сам!"
- Інтелект - вміння оперувати знаннями з допомогою уваги, мислення, пам'яті.
- Поведінка - те, що людина реалізує в реальності. Щось з цього перебуває в світлі свідомості, частина перебуває в тіні несвідомого. Внутрішній світ може бути багатим і бідним, глибоким і поверховим, гармонійним і проблемним, складним або простим.

Таким чином, люди зазвичай своїм внутрішнім світом не управляють, вони в ньому просто живуть – коли радісно, коли проблемно. У цьому випадку їх внутрішнім світом керують інші люди, соціум та інші фактори. Людей, які цікавляться більше своїм внутрішнім світом, ніж світом зовнішнім, називають

інтровертами. Якщо психолог більше фокусується на внутрішньому світі клієнта, а не на його зовнішніх цілях – це, імовірно, психотерапія.

Унікальний і неповторний внутрішній світ людини залежить від безлічі різних речей і обставин:

- спадковості;
- особливостей внутрішньоутробного розвитку;
- типу нервової системи і сформованого характеру;
- природних здібностей і обраних інтересів;
- життєвого досвіду і впливу оточуючих;
- заявлених цінностей і переконань;
- глибинних (самою людиною неусвідомлюваних) установок, а також

багато чого іншого.

У психологічній науці не існує загальноприйнятого визначення природи особистості. Поняття особистості тісно пов'язане з поняттям людини, індивіда та індивідуальності. Поняття людини включає в себе сукупність усіх людських якостей, незалежно від того, притаманні вони чи ні даній конкретній людині. Людина – продукт та суб'єкт суспільно-історичної діяльності, єдність фізичного та психодуховного, генетично обумовленого та прижиттєвого сформованого.

Отже, індивід – це кожна людина як одинична природна істота, тобто одиничний представник роду людського, виду *Homo Sapiens*.

Особистість має три найважливіші психологічні характеристики: стійкість, єдність та активність. Виділяють також три основні підструктури особистості: можливості, властивості та спрямованість.

Сучасний науковий світ переживає достатньо складну ситуацію, яка характеризується загальною інтеграцією багатьох наук. Міждисциплінарні зв'язки, які постійно утворюються, дають можливість побачити нові горизонти та властивості різних об'єктів, процесів, явищ та світу в цілому.

Своєю чергою постійне збільшення кількості наукових досягнень та відкриття нових законів світобудови потребує формулювання цілісної наукової парадигми розуміння людини, життя та світу. Психологія вже є невід'ємною частиною соціології, політології, кібернетики, математики, фізики та інших наук, що підвищує її значущість та відповідальність у рішенні власних внутрішніх завдань. Але психологічна наука поки ще не розв'язала головне своє завдання, яке було поставлено ще класиком психологічної думки С.Л. Рубінштейном як вивчення закономірностей взаємодії «людини зі світом». Він, об'єднуючи методологічні можливості філософії та психології, рефлексував стан та перспективи розвитку психологічної науки. На сьогоднішній день ця метаконцепція може стати основою цілісної парадигми у психології.

Отже психологічне пізнання – це пізнання психічного, опосередкованого багатограними істотними конкретними зв'язками, у які включене життя людини, її природи, конкретного змісту, механізмів і

закономірностей розвитку конфліктів.

1. Burlakova, I., Sheviakov, O., Kondes, T., Kornienko, V., Ostapenko, I., & Gerasimchuk, O. (2022). Social and pedagogical aspects of occupational health of specialists. *Pedagogy and Education Management Review*, (4), 38–43. <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2022-4-38>

2. Shevchenko O, Sheviakov O, Kornienko V, Burlakova I, Slavska Y, Sizov V, Dorohan S. Psychological components of the rehabilitation potential of specialists of low enforcement forces structures. *Med. perspekt.* [Internet]. 2022. Dec.29 [cited 2023 May 6]; 27(4): 214-21. Available from: <http://journals.uran.ua/index.php/2307-0404/article/view/271228>

Олександр ШУМЕЙКО,
старший викладач кафедри
психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ Я-КОНЦЕПЦІЇ МОЛОДИХ ЮРИСТІВ ТА КУРСАНТІВ СИСТЕМИ МВС

Специфіка формування Я-концепції молодих юристів та курсантів вищів системи МВС під час навчання завжди викликала інтерес не лише у педагогів вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, але й у психологів. Особливості формування Я-концепції молодих правників та курсантів не є достатньо висвітленими через низку об'єктивних складнощів при дослідженні, адже якщо поведінковий та когнітивний компоненти можуть достатньо ефективно вивчатися за допомогою наявного у фахівців-психологів апарату психодіагностичних методик, то емоційний компонент є більш неоднозначним для вивчення. При аналізі проявів Я-концепції молодих правників та курсантів вищів системи МВС необхідно враховувати як фізіологічні, індивідуально-психологічні зміни (розвиток самосвідомості, розширення сфери вольової активності), так і соціальний контекст життя курсантів (мета, сенси, статусні диспозиції тощо). В юнацькому віці має бути вирішено мегазавдання – стати дорослим у всіх сенсах (фізіологічному, психологічному та соціальному). Однак це завдання вирішується плавно, без важких потрясінь та їх наслідків, методично та цілеспрямовано. Важливими ознаками, що істотно відрізняють юнацький вік від інших вікових категорій, є актуальні зміни у сфері самосвідомості, які мають першорядне значення для подальшого розвитку та становлення юнака-правоохоронця як дорослої та самодостатньої особистості. Саме в цьому віці у молодих людей активно формується самосвідомість, виробляється власна незалежна система цінностей та норм, широко апробуються критерії для самооцінки, формується ставлення до себе, світогляд. У цьому віці юнаки починають усвідомлювати свою ексклюзивність та унікальність, відбувається поступова заміна системи